

KUKURUZ STRAŽIMIROVAC

Dragutin Stražimir¹
(1878)

Javlja se odasvud želja za sjemenom bolje vrsti kukuruza, koji bi ranije dozrievao, koji bi rodovi bio i težao više od našega hrvatskoga kukuruza. To me potaknu, da gospodarom takova kukuruza ponudim pod imenom: Stražimirovac.

Četiri godine pred hrv. - slav. izložbom (1860. godine!) počeo sam bastardirati maleni američki klejić, tako zvani šestnedjelni kukuruz. Poslje nastavim sadbu samoga toga kukuruza, odabirav dakako najljepše klipove, te ga izložim opet lani u Beču na izložbi (svjetskoj 1873!); odlikovan bi opet taj kukuruz sa medaljom. Taj kukuruz je posve sada kod mene udomljen. Dospjeva rano; g. 1873. dozrio je 14. rujna, a prošle g. 20. rujna, te sam dospio posijati na kuruzištu ozim. Vagan teži neodabran 85 fnt, odabran do 88 fnt, zrno je, rek bi, sama muka (brašno), klipovi porastu 1/2 stope do 1/2 stope i 2-3 palca dugi. Zrno dugoljasto i osobito na stučku, a rucalj posve tanak. Na jutru navadno dobivam po 29-30 vag. čista zrna. Sije se ne odviše gusto, i tada rodi struk sa 2-4, pače 5 klipova, jedan veći od drugoga - jalova struka skoro ni neima. Tko bi želio od toga kukuruza sjemena

¹Dragutin Stražimir (1821-1891) Oplemenjivač je prve hrvatske sorte kukuruza ("novi hrvatski osebujni kuruz Stražimirac", "kukuruz brzac Stražimirovac, Stražimirka) za koju je poznato: oplemenjivač, način oplemenjivanja (bastardiranje američkog klejića tj. činkvantina i domaćeg hrvatskog kukuruza i odabir), mjesto i vrijeme oplemenjivanja (crkveni posjed u Donjoj Zelini počevši od 1860. godine), priznanja (nagrade na izložbama: srebrna kolajna u Zagrebu 1864, kolajna od tuča u Beču 1866, opet kolajna od tuča u Beču na Petoj svjetskoj izložbi 1873. i velika zlatna kolajna u Trstu 1882) i prodajna sjemenarnica (Anišić u Zagrebu).

Rođen je 27. rujna 1821. u Velikom Bukovcu, sin providnika imanja grofa Draškovića. Pučku školu svršio u Petrijancu, normalku u Bjelovaru, a poslije gimnazije u Kaniži i Zagrebu nije mu ispunjena želja da ide u Gospodarsku akademiju. Svršio je bogosloviju i 1845. biskup J. Haulik ga je zareadio. ("Imenom sam Dragutin, pridavkom Vahter, koje kasnije da i pridavkom, kako sam dušom i tielom, Hrvat budem, - promienim u god. 1849. dozvoljenjem vlade u Stražimir")

Od 31. siječnja 1851. do smrti 7. svibnja 1891. je po pozivu prijatelja Dragutina pl Domjanića župnik u Donjoj Zelini. Tu je 1852. osnovao svetoivansku podružnicu Hrvatsko-Slavonskog Gospodarskog Društva. Kad je čitave 1852. godine izišao samo 1 broj Lista društva piše Stražimir oštar članak o potrebi Gospodarskog lista i 1853. počinje izlaziti tjednik Gospodarske Novine koje od 1855. nose ime Gospodarski list.

U zelinskoj gospodarskoj podružnici počele su 1857. godine pregledom i prvim nagrađivanjem bikova stočarske smotre u Hrvatskoj. Podružnice Zelina i Dugo Selo organiziraju 1860. u Zelini i 1861. godine u Božjakovini prve gospodarske izložbe izvan Zagreba.

Stražimir je marljivi gospodarski pučki pisac. Piše u varaždinskom Pučkom prijatelju (1867-1877) listu puku za pouku, a od 1875-1890. besplatno uređuje pučki list gospodarskog društva "Seoski gospodar". Godine 1870. objavio je Vinogradar prvi pučki priručnik u hrvaštini o vinogradarstvu. Društvo sv. Jeronima izdaje mu 1880. Ratarstvo za puk (260 str. 16 sl) nagrađeno s 300 forinti (= 73 hl kukuruza!). Imenovan je 1877. zemaljskim kulturnim vijećnikom, a 1878. počasnim članom HSGD-a u Zagrebu.

Pretisci povodom 100. obljetnice hrvatskog sjemenarstva (Izbor napisa o sjemenarstvu objavljenih od 1774. do 1909) Sjemenarstvo 10(93)6, str.463-521

imati, nek naručbe učini u trgovini sjemenarnoj g. Anišića u Zagrebu, gdje će se vagan dobiti po 7 for. U prodaju ću dati 10 Zagrebu, gdje će se vagan dobiti po 7 for. U prodaju ću dati 10 vagana. Tu se može predana muštra uviditi. Sjemenar ne mogu sam nikomu razošiljati. Za ravnanje svim kupcem kažem: da nisu sjemenjaci klipovi odabrani, nego je sve sploh zruljeno, ali uprav po tom će se spoznati, kako se valjano uzdržao. Budući je zrno sitno i onako gusto niče, pak se mnoga biljka ima posjeći. Ja sjemenar nikad ne podoravam, nego ga sijem pod branu, urediv prije valjano u tu svrhu oranicu. (Gospodarski list, godina 1874, stranica : 44)

O KUKURUZU STRAŽIMIRCU (iz gospodarskih listova i knjiga)

Stražmirovac će dozoriti i ako se sije oko Jelenja (22. svibnja, kad hrast jelenščak lista). Dozrije za kojih 100 dana. (Seoski gospodar, 1878)

Mi mirnije i sjegurnije duše preporučavamo *Stražmirovac* nego King Filip. *Stražmirovac* je sijan prošle godine na zagrebačkom polju, gdje smo bili očevidci, 4. lipnja a trgao se posve zrel koncem rujna: sijao se dva tjedna kasnije od najkasnijega u okolici a dozrio bar osam dana prije od najranije sijanoga. (Gospodarski list broj 10 od 20. svibnja 1879)

Novi hrvatski osebujni kuruz "*Stražmirovac*" bude 6. rujna 1873. na svjetskoj izložbi u Beču nagradjen i odlikovan. (priobćuje Dr. Vjekoslav Koroškenji, profesor u Križevačkoj školi od 1860. do 1879. i zatim profesor gospodarstva na sveučilištu u Zagrebu, GL 1881:135)

Stražmirovac sijan u Zelini 10 svibnja 1882. procvao i oklipio 16. srpnja, bran 26. rujna. Zrnje mu je osobito liepo dugovato i sabito na klipu (Seoski gospodar 5/1882)

Na srce stavljamo našim seoskim poljodjelcem, neka siju brzo dozrijevajuće vrste, imenito: sikulca, *Stražmirca* i sitnoga činkvantina. (GL 1884:65)

Na Prvoj zajedničkoj izložbi trojedne kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije Hrvatsko-Slavonskog Gospodarskog Društva u Zagrebu 1864. godine dobio je Dragutin *Stražimir* "za kukuruz brzac *Stražmirovac* srebrnu kolajnu".

Na izložbi u Beču 1866. dobio je kolajnu od tuča, na Svjetskoj gospodarskoj izložbi u Beču 1873. također kolajnu od tuča i na izložbi u Trstu 1882. godine "veliku zlatnu kolajnu za kukuruz *Stražmirovac* i druge zasluge u gospodarstvu". (Dragoljub, kalendar za 1886, 55-65)

Stražmirovac je polutan hrvatskog kukuruza i cinkvantina, piše križevački profesor Aleksa Russi u prvom našem na znanstvenoj osnovi pisanom udžbeniku "Posebni uzgoj bilja". (Zagreb, 1887)

Križanci činkvantina i domaćega kukuruza nazvani su "*Stražmirovka*", te su se držali u poljoprivredi 12-14 godina. (Gospodarska smotra sv. 11-12/1914, 257)

Pretisci povodom 100. obljetnice hrvatskog sjemenarstva (Izbor napisa o sjemenarstvu objavljenih od 1774. do 1909) Sjemenarstvo 10(93)6, str.463-521

**O RODITELJIMA STRAŽIMIRCA HRVATSKOJ KURUZI
(HRVATČICI) I ČINKVANTINKI (TALIJANČICI)
(iz gospodarskih listova)**

U Gospodarskom društvu je 31. Siječnja 1842. priobćio podžupan Stjepan Korošenjski uspjehe svojih višegodišnjih uzgojnih experimentah sa novo uvedenom vrsti kuruza činkvantin. (GL 1881:15)

O hrvatskoj kuruzi (hrvatčici) i činkvantinki (brzici talijančici) piše Vilko Švelec (župnik u Martinskoj Vesi) u varaždinskom Pučkom prijatelju 1867. godine:

"Hrvatska kuruzna, istinabog, imade mnogo veći klip i mnogo veće zrno, ali koja korist, kada su oti klipovi često prazni, osobito na vrhu: a klip talijančice, premda je manji, ima više zrnja i tako je nabit, da medju redove zrnja niti igle nije moći zabosti. Istinabog, hrvatska kuruzna ima veće zrno, ali koja korist, kada je oto zrno lagano i puhlo; kad je posijah (mekinah) mnogo, a brašna malo i to ne najizvrstnijega; a talijančica ima zrno jedrno, jakleno, teško, koje daje malo mekinah, a mnogo izvrstna brašna. To je i uzrok, što trgovci radje kupuju talijančicu i skuplje plaćaju nego li hrvatčicu". (pretiskano u prvoj hrvatskoj pučkoj knjizi o gospodarstvenom bilju: Seljak, Varaždin 1872)

"Kukuruz hrvatski imade debeo klip na kojem su poredana plosnata okruglasta (obla) zrna. Odebeo rucal ili stručak čini taj klip velikim, a taj stručak ima veliku srčiku, te se stoga i teško suši. Zrnje je puhko i manje teži od sitna zrnasta kukuruza". (Opis D. Stražimira, Seoski gospodar, 1882:4)

**O SJEMENU
Dragutin Stražimir**

"Za sjetvu da bude sjeme podpuno zrelo, jedro, zdravo, čisto i po svojoj vrsti savršeno. Seljaci koji imadu više djece mogu rukom prebirati sjeme za kišovita vremena, a poveći posjednici si mogu nabaviti vjetrenjače. Prije sjetve treba kušati 3 do 4 tjedna hoće li kliti. Po 100 zrna u drvenoj posudi napunjenoj rahlom zemljom među prozorima, a sitnije sjemenje u vlažnoj pamučnoj krpi. Uljeno sjemenje se metne na limenu žlicu nad vatru i zdravo prsne i skoči, a nezdravo izgori". (Stražimir, D. Ratarstvo za puk, Zagreb, 1880)